

Wethouder Freed Janssen: 'Je moet vasthoudend zijn'

Afgelopen zomer bereikten diverse partijen onder leiding van de SER overeenstemming over het Energieakkoord voor duurzame groei. Ook gemeenten zijn hierin partij, via de VNG. Maar veel gemeenten hebben niet gewacht op de resultaten van de ellenlange onderhandelingen. Zij zijn al aan de slag en bereiken resultaten. B&G volgt een aantal gemeenten op hun weg naar duurzaamheid. Deel 4 in deze serie: Landgraaf.

Door **Christine van Eerd** zelfstandig tekstschrijver

Op zich is Freed Janssen wel te spreken over het Energieakkoord, maar eigenlijk is hij huiverig voor nota's en beleidsstukken die veel vergadertijd kosten, tijd die je ook aan concrete acties kunt besteden. Deze Limburgse wethouder is meer van: gewoon doen. 'Mijn frustratie zit hem vooral in het feit dat we met elkaar heel erg goed zijn om akkoord na akkoord te schrijven. In de praktijk komt daar vaak heel weinig van terecht. Er moet gewoon een drive zijn, een basishouding ten aanzien van duurzaamheid. Het Energieakkoord lijkt een stap in de goede richting, maar laten we vooral ook aanpakken. Met elke stap kun je anderen weer enthousiasmeren en overtuigen, in plaats van steggelen over wat wel of niet in een akkoord moet. Soms gaat het stroef, maar je moet vasthoudend zijn in datgene wat je wilt, dan bereik je toch iets.'

Geen beleidsplan, wel acties

De gemeente Landgraaf, waar Janssen nu acht jaar wethouder is en daarvoor vier jaar gemeenteraadslid was voor een lokale partij, heeft geen duurzaamheidsbeleid op papier gezet. Het thema is niet, zoals bij veel andere gemeenten, opgenomen in het collegeakkoord. 'We hebben duurzaamheid niet verankerd in een beleidsstuk, wat niet wil zeggen dat wij er niets aan doen.

Het tegendeel is waar.' Janssen noemt het geleidelijk overstappen op led in de openbare verlichting, het afkoppelen van hemelwaterafvoer van het riool, energieprestatieadviezen aan bewoners, laadpalen voor elektrische auto's, milieuvriendelijke onkruidbestrijding en duurzaam materiaalgebruik bij de herinrichting van pleinen en parken. Er is opdracht gegeven voor een onderzoek om het raadhuis te verduurzamen, waarbij een externe partij de investeringen op zich neemt. Zonder financieel risico levert de gemeente zo toch een bijdrage aan CO₂-reductie.

Energie neutrale openbare verlichting

Met zonnepanelen op 560 daken van particulieren wil Landgraaf evenveel energie opwekken als nodig is voor de openbare verlichting: 1,5 miljoen kWh. Met dit rekenmodel wordt naast energieneutraliteit ook kostenneutraliteit gerealiseerd. De gemeente leent een bedrag van 3 miljoen euro van BNG Bank. De afbetaling en rente wordt bekostigd uit de vaste bijdrage van de deelnemende burgers. Zij betalen gedurende 15 jaar een vaste bijdrage die al vanaf het eerste jaar lager is dan de besparing op energiekosten. Bij de huidige energieprijzen levert dit de bewoners al voordeel op voor de deelnemer, bij stijgende prijzen wordt dat alleen maar hoger. Na 15 jaar is de lening afgelost en heeft de burger het maximale voordeel want de zonnepanelen gaan 25 jaar mee. Adviseurs van BNG Bank waren betrokken bij de risicoanalyse die in het projectplan is opgenomen.

Elk project moet worden bevochten, want de gemeenteraad keert elk dubbeltje om. In deze tijden van bezuinigingen hebben duurzaamheidsinvesteringen bij de raad geen prioriteit, vanwege de daarmee gemoeide kosten. Maar voor het meest recente duurzaamheidsproject waarvoor Janssen zich heeft hardgemaakt, kreeg hij toch de handen op elkaar. En dus krijgt Landgraaf in de loop van dit jaar energieneutrale openbare verlichting. Via zonnepanelen op daken van deelnemende bewoners wordt evenveel energie opgewekt als nodig is om alle straatlantaarns te laten branden. Daar ging nog wel het een en ander aan vooraf.

Aanhouder wint

Dat plannen voor nieuwe vormen van energiewinning vaak op hobbels stuiten, is goed te illustreren met het verhaal van Energiecentrale Abdissenbosch. Deze voormalige vuilstortplaats werd al in 2004 door de gemeenteraad aangewezen als

locatie voor drie windturbines. 'Maar ze staan er nog steeds niet', verzucht Janssen. Omwonenden protesteerden: 'Men vindt duurzaamheid heel belangrijk, totdat het heel dichtbij komt. Dan stuit je op weerstanden. Dan kun je twee dingen doen: je legt je bij die weerstand neer of je zoekt toch naar een weg om draagvlak te vinden voor dat idee dat we eigenlijk met z'n allen hartstikke goed vinden.'

Ook bij de provincie stuitte Landgraaf op verzet, tot Janssens ergernis en verbazing: 'We hebben als overheid met elkaar een aantal doelen gesteld voor het terugdringen van CO₂. En dan stuit je met dit dossier voor windenergie op barricades die door de provincie werden opgeworpen. Dat begrijp ik dan niet; we zouden *brothers in arms* moeten zijn. Bij de provincie prevaleerden RO-aspecten zoals zichtlijnen boven duurzaamheid.' Maar inmiddels heeft Janssen een medestander gevonden: 'Bij gedeputeerde Patrick van der Broeck

bespeur ik gelukkig hetzelfde enthousiasme als het over duurzaamheid gaat. Hij heeft een aantal hobbels weggenomen wat het voor mij mogelijk maakt om door te pakken op dit dossier.'

Draagvlak creëren

De voormalige stortplaats is in beheer bij Bodemzorg Limburg, die zorg draagt voor de milieutechnische nazorg. De gemeente is verantwoordelijk voor het bestemmingsplan en de gebiedsinrichting. Een commerciële partner voor de windturbines wordt op den duur nog gezocht. Bij de selectie wordt zeker meegenomen welke compensatie er voor omwonenden mogelijk is. Janssen: 'Dat zou kunnen door elke individuele aansluiting in Abdissenbosch een voordeel te geven in zijn eigen beurs. Maar je zou ook kunnen denken aan iets wat die gemeenschap deelt. Denk bijvoorbeeld aan een sportpark. Ik ben aan het onderzoeken wat er nodig is om een concreet verhaal te hebben als we naar de bewoners gaan. Zo wil ik voorwaarden creëren waarmee ik de bewoners van Abdissenbosch kan overtuigen.'

Het Raadhuisplein is duurzaam vernieuwd. Naar mogelijkheden voor verduurzaming van het raadhuis is onderzoek gedaan.

Nazorg voormalige stortplaats

De voormalige stortplaats is ontstaan door de winning van grondstoffen. Al voor de Tweede Wereldoorlog werd hier zand en grind gewonnen. De ontgraving in het westelijk deel ging tot ongeveer 75 meter boven NAP. Rond 1970 is de ontgraving gestopt. Daarna is er circa 6,2 miljoen kubieke meter afval gestort. Deze stortplaats is vanaf het tweede kwartaal van 1998 in de nazorg opgenomen en vanaf 2007 opengesteld voor publiek. (bron: Jaarverslag 2012 Nazorg Limburg BV, Bodemzorg Limburg)

Gemeenten op weg naar duurzaamheid: Landgraaf

Duurzame afvalverwerking

Janssen is ook voorzitter van Rd4, het regionale afvalinzamelbedrijf. Ondanks diverse maatregelen blijkt de hoeveelheid restafval per huishouden nog steeds te hoog. 'We gaan niet alleen maar afval inzamelen, we gaan ook afval beheren om de volgende stap te maken naar duurzaamheid.' Vanaf 1 januari 2014 is er bijvoorbeeld gratis inzameling van GFT-afval (dat je kunt vergisten) met tegelijkertijd een verhoging van het tarief voor restafval. En onlangs werd een textiel-sorteercentrum geopend. 'Daarbij gaat het niet alleen om kostenbesparing door hergebruik, want grondstof is geld. Het levert ook werkgelegenheid op voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt.'

Het oorspronkelijke plan voor drie windturbines bij Abdissenbosch is gaandeweg verbreed tot meer dan alleen windenergie. In het wijkontwikkelingsplan, dat in nauw overleg met bewoners tot stand is gekomen, is de locatie opgenomen als Energiecentrale Abdissenbosch. Op dit moment is hier al winning van stortgas (gas uit gestort huisvuil), maar er zijn ook kansen voor zonne-energie. Freed Janssen kijkt soms met een jaloerse blik naar buurland

Duitsland: 'Daar zie je als je over de auto-snelweg rijdt links en rechts enorme velden met zonnepanelen.' Hij liet onderzoeken of dit bij de windturbine locatie ook mogelijk zou zijn. Het idee was om hier evenveel energie op te wekken als nodig is voor de openbare verlichting in Landgraaf: per jaar 1,5 miljoen kWh. Helaas bleek uit onderzoek dat een veld zonnepanelen op deze locatie nog niet rendabel zou zijn: vanwege de ligging zijn de kosten voor transport van de energie en beveiliging tegen vandalisme relatief hoog.

Zo worden zonnepanelen ook bereikbaar voor mensen met een smalle beurs

Via deze weg was energieneutrale openbare verlichting dus nog niet te realiseren. Maar het zonnepanelenplan hield de wethouder in de ban. En op een dag viel het kwartje. De benodigde 1,5 miljoen kWh is equivalent aan 560 daken met 25 vierkante meter PV-paneel per dak. Dus door 560 bewoners te vragen zonnepanelen op hun dak te plaatsen, kun je de openbare verlichting energieneutraal maken. De gemeente sluit hiervoor een lening bij BNG Bank, die via bijdragen van de bewoners met zonnepanelen wordt afgelost. Die bijdrage is lager dan de energiebesparing, dus de bewoners zijn voordeliger uit.

Janssen: 'Het bijzondere aan dit project is dat zonnepanelen ook bereikbaar worden voor mensen met een smalle beurs. Zij financieren het via het voordeel op hun energierekening.' Zodra dit plan in het voorjaar van 2013 door de gemeenteraad werd goedgekeurd, stroomden de aanmeldingen binnen. 'De telefoon stond roodgloeiend van mensen die dit wilden. Dat sterkte mij in mijn mening dat we hier een goed project hebben. De teller van voor-aanmeldingen staat op ruim vijfhonderd.'

IBA Parkstad

Eind 2013 werd definitief besloten tot een IBA Parkstad: de eerste IBA in Nederland. Hiermee wil Parkstad een impuls geven aan economie, ruimte en samenleving. IBA (Internationale Bau Ausstellung) is een acht tot tien jaar durende manifestatie met vernieuwende bouwprojecten, bijzondere tentoonstellingen, symposia en innovatieve plannen. Naast fysieke verandering zorgt een IBA voor een cultuuromslag in denken en werken en waardering voor een gebied. De startmanifestatie van IBA Parkstad is voorjaar 2014 en de slotmanifestatie in 2020. Gedurende deze periode is volop ruimte voor innovatieve ontwikkelingen in het kader van de transformatie van het gebied.

IBA Parkstad was een van de initiatiefnemers van de Alliantiefabriek Energietransitie die in december 2013 werd georganiseerd. Tijdens een inspirerende bijeenkomst zijn twaalf concrete allianties gevormd voor energiegerelateerde projecten. Bijvoorbeeld het Sociaal Kasteel waarbij corporatie HEEMwonen zich verbindt met Re-use, een organisatie voor hergebruik van materiaal van sloopwoningen. Gemeente Landgraaf is trekker van Play4Power: een energieopwekkende speelplaats.

Zie ook: IBA-parkstad.nl

Inmiddels worden de technische en juridische zaken uitgewerkt en is een aanbesteding uitgeschreven voor het plaatsen van de panelen. Naast de aantrekkelijke lening bij BNG Bank is er vanuit Regio Parkstad financiële ondersteuning voor projecturen en inzet van een beleidsambtenaar. Als alle juridische haken en ogen zijn geslecht, begint de officiële oproep tot deelname. De zakelijke uitwerking is belangrijk voor Janssen: 'Als iemand zijn dak ter beschikking stelt, dan moet hij verder geen problemen aan zijn hoofd hebben.' Eind december zijn de ruim 500 belangstellenden geïnformeerd over de stand van zaken. Het project gaat sowieso door. 'We kunnen de burgers nu niet meer in de steek laten.'

Krimpregio

Erik Dannenberg, wethouder in Zwolle, zei in een eerder interview in deze serie dat

Play4Power: spelen voor verlichting

een krimpgemeente het gemakkelijker heeft op het gebied van CO₂-reductie. Wat vindt Freed Janssen van die uitspraak? 'Wij zitten inderdaad in een regio die aan het transformeren is. Ik ben blij dat we niet meer in de kramp zitten van hemel en aarde bewegen om de krimp tegen te gaan. Dat houd je niet tegen. Ik zie het als een kans. Het woningbestand zal afnemen. Dat biedt letterlijk meer ruimte; de regio zal vergroenen. In die zin mag collega Dannenberg dan ook wel jaloers naar deze regio kijken. Een groene openbare ruimte is duurzamer dan een versteende omgeving. Maar het vraagt natuurlijk wel iets van een gemeente, want hoe meer openbare ruimte, hoe meer geld je nodig hebt om die openbare ruimte te onderhouden.'

Landgraaf staat er in de regio niet alleen voor. Parkstad Limburg heeft vorig jaar een akkoord gesloten voor energietransitie; de overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen. In regionaal verband wordt momenteel onderzocht wat er mogelijk is om de doelstellingen te behalen. Voor de totale agglomeratie met 250.000 inwoners wordt berekend wat het potentieel is om woningen energiezuiniger of misschien zelfs energieneutraal te maken en wat er mogelijk is voor alternatieve energieopwekking. Op basis van die inventarisatie bekijken de afzonderlijke gemeenten hoe zij hun bijdrage kunnen

Soms komt een aantal dingen mooi bij elkaar. Drie leerlingen van het Charlemagne College in Landgraaf ontwikkelden Play4Power, een energie-opwekkende speeltuin. Dit initiatief werd in 2012 met een prijs beloond en Freed Janssen was op zoek naar een passende locatie in de gemeente. Toen hij vorig jaar een petitie kreeg met 1.400 handtekeningen van bewoners die graag openbare verlichting wilden bij de trap met 550 treden op de Wilhelminaberg (ontstaan uit reststeen van een voormalige kolenmijn), werd de combinatie snel gemaakt. Nu wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van een speelplaatsje onderaan de trap, waarmee de verlichting langs de trap wordt gevoed. Dat vergroot de sociale veiligheid van de sportieve traplopers. En dat vormt dan weer een opstapje naar de ambities van Landgraaf om de Wilhelminaberg een nog spraakmakender icoon voor de omgeving te maken.

Het plan werd gepresenteerd bij de Alliantiefabriek Energietransitie, een bijeenkomst waar duurzame allianties werden gesmeed. Doordat meer partijen aanhaken, krijgt het basisidee een nieuw jasje. De gemeente stelt op de Wilhelminaberg ruimte ter beschikking om te experimenteren met duurzame energieopwekking. De energieopwekkende speeltuin komt er sowieso, maar misschien ontstaat hier in samenwerking met nieuwe partners een breder energiepark. Play4Power daagt mensen uit om op een spectaculaire manier te bewegen, te sporten en een oog te werpen op de opgewekte energie. Het gaat

om bewustzijn, beweging en duurzaamheid. De Wilhelminaberg is een van de laatste tastbare herinneringen aan het mijnverleden van de streek. De transitie 'van zwart naar groen' krijgt nu een vervolgstap met als motto 'van oude naar nieuwe energie'.

Het project is aangemeld bij IBA Parkstad. Als het innovatief en voorbeeldstellend is, krijgt het wellicht het IBA-label, waarmee Landgraaf duurzaam op de kaart wordt gezet. Een eerste stap is een evenement op de Wilhelminaberg tijdens de openingsmanifestatie van IBA Parkstad komend voorjaar.

Zie ook: play4power.webnode.nl

leveren. 'We verbinden ons samen aan de doelstellingen en iedere gemeente neemt maatregelen waar zij volledig achterstaat. We beconcurreren elkaar niet, maar slaan de handen ineen, ieder op zijn eigen manier. Dat is de kracht van het concept.'

Twee termijnen heeft wethouder Janssen er inmiddels opzitten. En als hij het mandaat van de kiezer en zijn partij krijgt, gaat hij graag nog even door. Want er is nog werk aan de winkel en daarbij is zijn basishouding: 'Vastbijten en dan niet tevreden zijn met minder.'